

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ІНФОРМАЦІЙНО-МЕРЕЖЕВОЇ ПАРАДИГМИ

У статті розкрито ключові особливості, принципи та причини становлення інформаційно-мережевої парадигми в епоху високих наукомістких технологій. Показано її роль у розвитку сучасного постіндустріального суспільства. Доведено, що інформаційно-мережева парадигма активно впливає на всі сфери суспільства, призводячи до їх конвергенції, і сприяє його переходу до стану інформаційно-мережевого суспільства. Особливий акцент зроблено на розкритті аксіологічних вимірів інформаційно-мережевої парадигми, її впливові на життєвий світ людини. Поставлено питання про виникнення нового типу духовності.

Ключові слова: інформаційно-мережева парадигма, постіндустріальне суспільство, інформаційно-мережеве суспільство, віртуальна реальність, мережа Інтернет, аксіологія, духовність.

Сучасний етап розвитку цивілізації характеризується стрімким зростанням різноманітних змін і трансформацій, які відображаються в постійній ускладнюваності, непередбачуваності, нестійкості. Це супроводжується підвищенням значення фундаментальної науки в усіх сферах життєдіяльності планетарної цивілізації. Світ охоплений процесами загальної глобалізації, дигіталізації, інжинірингу, комп'ютерингу, широким поширенням інформаційно-комп'ютерних та мережевих технологій, конвергенцією NBICS-технологій, активним їх впровадженням у повсякденність. Постіндустріальний соціум пронизаний інформаційними мережами, які є рушійною силою його розвитку. Наприклад, це такі мережі, як Інтернет, ГРІД-мережі, комунікаційні, соціальні, обчислювальні та інші.

Поняття «інформаційна мережа» стає загальним, трансдисциплінарним. Воно починає відігравати методологічну роль у всіх сферах людської життєдіяльності. Мережі виконують найважливіші функції у сучасному світі: світоглядну, методологічну, комунікативну, соціально-культурну, аксіологічну, організаційну, обчислювальну та ін. В даний час відбувається становлення мережевої концепції, яка набуває особливого значення та поширення, розкриває особливості сучасного етапу розвитку планетарної цивілізації. Вона перетворюється на парадигму гуманітаристики і природничо-наукового знання (В. Аршинов, О. Бард, Г. Бехманн, С. Вовк, О. Журавльова, М. Згуровський, М. Кастельс, Н. Кочубей, С. Кувшинов, Р. Курцвейл, В. Лук'янець, М. Маклюен, М. Марчук, О. Мороз, О. Назарчук, Д. Нейсбіт, О. Полікарпова, М. Савостьянова, А. Ракітов, В. Ратніков,

О. Рубанець та інші). Дослідники сучасного етапу розвитку науки та суспільства стверджують важливість розробки нової парадигми, яка б дала відповідь на питання – Що відбувається з суспільством сьогодні під дією високих наукомістких технологій? Які перспективи розвитку сучасного суспільства? Які перспективи розвитку особистості в умовах швидкозмінюваності сучасності? Як змінюються тілесність і духовність в сучасних умовах?

На цьому підґрунті виникає нове світобачення, нові способи постановки і вирішення актуальних питань – нова парадигма, яка пояснює процеси, які відбуваються в сучасному суспільстві, а мережева концепція набуває особливої актуальності, стає засобом вирішення багатьох проблем сучасної постіндустріальної цивілізації. На нашу думку, такою парадигмою є інформаційно-мережева парадигма, яка має важливе філософсько-світоглядне, методологічне значення для розуміння змісту постіндустріального соціуму та його розвитку. Ця парадигма дозволяє поставити і вирішити низку проблем натуралістики, гуманітаристики й комп'ютивістики. Але, в той же час, дана парадигма впливає і на розвиток людини, яка живе в суспільстві, пронизаному інформаційними мережами, що залишає відбиток на життєдіяльності кожного користувача мережі. *Метою статті* є аналіз аксіологічного виміру інформаційно-мережевої парадигми, а саме – визначення набору нових якостей і цінностей, притаманних сучасній людині, яка існує в електронну епоху цифри і комп'ютерних мереж.

Перш ніж розглянути сутність інформаційно-мережевої парадигми та визначити її аксіологічний аспект, необхідно звернутися до концепту «мережа».

Вивченням сутності поняття «мережа» займалися багато дослідників (О. Бард, Ж. Бодрійяр, Ф. Гваттарі, Ж. Дельоз, М. Кастельс, О. Назарчук та ін.). Однозначного визначення концепту «мережа» немає. Перш за все, це поняття загальнонаукове. На наш погляд, мережа – це надскладна система, яка характеризується полімагістральністю, великою кількістю учасників, відсутністю централізованого управління, свободою, інтегративністю та інтерактивністю, мобільністю й гнучкістю.

Мережа існує як певне середовище, в якому взаємодіють учасники, тому в основі мережі лежить комунікація індивідів, що підтверджує її соціальність. Вона виступає способом організації соціальної діяльності. Мережі об'єднують людей і тісно пов'язані з поширенням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які сьогодні можна вважати провідним чинником організації виробництва та бізнесу, освіти, отримання нових знань та інформації.

Характерною особливістю початку ХХІ століття, поряд із широким поширенням інформаційних мереж, є активний процес загальної інформатизації всіх сфер сучасного постіндустріального соціуму. В даний час, коли наука стає все більш залежною від Інтернет-технологій, відбувається трансформація науково-дослідницьких практик, а це сприяє

формуванню *інформаційно-мережевої парадигми* – концептуально-когнітивного засобу інтерпретації та організації соціальної дійсності інформаційної ери.

Дана парадигма виступає в якості зразка організації соціальної діяльності в постіндустріальному суспільстві та соціальної дійсності взагалі. Виходячи із самого визначення парадигми, як теоретичної моделі, можна констатувати, що інформаційно-мережева парадигма є теоретичною моделлю побудови суспільства, заснованого на мережевому способі взаємодії.

Перехід до даної парадигми був ознаменований інформаційно-комп'ютерною революцією в 70-х рр. ХХ ст., в ході якої виникли комп'ютерна наука та інформаційно-комп'ютерні соціальні мережі, ядром яких є мережа Інтернет. Широке розповсюдження мережевих технологій стає панівним у соціумі і сприяє формуванню інформаційно-мережевої парадигми. Цей феномен пояснюється тим, що даний період часу характеризується стрімким розвитком високих технологій, конвергенцією NBICS, що призводить до якісної зміни перш за все в соціально-економічній сфері життя суспільства.

Для світоглядних ідеалів інформаційно-мережевої парадигми, яка становиться в сучасній науці, характерний інформаційно-мережевий підхід, в якому пізнання світу здійснюється за допомогою сучасних високих наукомістких технологій, практичних результатів їх застосування. Світ розуміється як величезна всесвітня мережа (наприклад, глобальна мережа Інтернет), сукупність різноманітних мережевих спільнот (наукових і позанаукових), об'єднаних за допомогою електронних засобів зв'язку (мас-медіа, мобільний телефон, комп'ютер, Інтернет).

Контури інформаційно-мережевої парадигми проглядаються у зближенні природничих і соціально-гуманітарних наук, їх методологічному взаємному збагаченні, а також у прогресі індустрії високих технологій.

Інформаційно-мережева парадигма характеризується наступними особливостями:

1) Вона виникла на базі інформаційної парадигми та її конвергенції з мережевою парадигмою; в результаті їх синергії виникають нові поняття, знання і нова парадигма, здатна пояснити явища постіндустріального світу.

2) Поняття «інформація» та «мережа» існують у діалектичній взаємодії і виступають як діалектичні категорії «зміст» і «форма», таким чином розкриваючи саму сутність інформаційно-мережевої парадигми. Мережа – це лише зв'язок, інформація. Сторінки мережі доступні нам завдяки такій інфраструктурі, як Інтернет.

Інформація, помножена на можливість телекомунікаційних технологій, дає ефект, який і дозволяє говорити про інформаційно-мережеву парадигму сучасності.

3) Інформація та знання набули важливого значення. Людина – головний учасник мережевих комунікацій і в неї формується мережеве мислення.

4) Інформаційно-мережева парадигма активно впливає на розвиток природничо-наукового і гуманітарного знання, передбачає створення електронної науки і мережевої структури знання.

5) Інформаційно-мережеві технології є основоположними у становленні всієї індустрії високих технологій. Інформаційно-мережева парадигма є способом посилення синергії технологій комплексу NBICS.

6) Інформаційно-мережева парадигма активно взаємодіє з меганаукою, представляючи собою один з напрямків меганаукових практик – комп'ютинг.

Інформаційно-мережева парадигма впливає на процеси розвитку технологій, спрямовує, вказує, орієнтує світоглядно. У цьому контексті простежується примат нано-біо-гено-нейро-інфо-когні-комп'ютерно-мережевих технологій і активне їх впровадження в життя суспільства. Відбувається трансформація трудових, економічних відносин, що призводить до появи мережевих підприємств, індивідуальних схем зайнятості, мережевої економіки та ін. Також виникає інформаційно-мережева освіта, яка передбачає використання ІКТ в освітніх цілях (дистанційне навчання, мережеві on-line конференції, освіта людей з обмеженими можливостями і т.п.). Активна взаємодія інформаційно-мережевої парадигми і високих технологій призводить до трансформації всього соціуму – виникнення мережевого, або ж точніше інформаційно-мережевого, суспільства, комунікативною основою якого є мережа Інтернет.

Інформаційно-мережева парадигма – це гуманітарна технологія, так як вона є технологією організації соціальної діяльності. Це простежується в тому, що вона тісно взаємодіє з високими соціально-гуманітарними технологіями, практика застосування яких впливає на організацію гуманітарних процесів в соціумі, згрупування суспільства в наукові і позанаукові мережеві спільноти. Розглянемо їх детальніше.

Мережеві спільноти об'єднують людей за різними ознаками – це і спільність інтересів, і спільне місце роботи, і одне віросповідання. Серед найбільш яскраво виражених можна виділити такі мережеві спільноти:

– наукові мережеві спільноти – професійні мережеві спільноти, наприклад: мережеве співтовариство гуманітаріїв; мережеве співтовариство філософів; мережеве співтовариство фізиків та ін.;

– позанаукові мережеві спільноти – об'єднання людей за сферою інтересів і за приналежністю до певної субкультури, гендеру, статевої орієнтації та ін., наприклад: мовне мережеве співтовариство; мережеве співтовариство сексуальних меншин; мережеве співтовариство містиків; конфесійне мережеве співтовариство; мережеве співтовариство хакерів; мережеве співтовариство геймерів; мережеве співтовариство борців за справедливість; ідеологічне мережеве співтовариство; мережеве співтовариство креативних людей; мережеве співтовариство зберігачів надбань країни; гендерні мережеві спільноти та ін.

Існує велика кількість мережевих спільнот. Ми навели приклади найбільш поширених, багаточисельних і відомих мережевих спільнот. В

основному вони є Інтернет-спільнотами, які утворюються в віртуальному просторі мережі Інтернет і представляють собою спільноти людей, які є користувачами мережі.

Отже, інформаційні мережі, в особливості мережа Інтернет, яка виступає зоною глобального співробітництва, дозволяють організувати людей у мережеві спільноти.

У зв'язку з розвитком інформації, активним її проникненням в усі сфери суспільства виник певний інформаційний простір, пронизаний мережами комунікацій – інформаційно-мережеве суспільство. Виникає нове бачення світових процесів і висувуються шляхи їх вирішення на більш сучасному мережевому рівні, наукове співтовариство заявляє про створення мережевої науки, «електронної людини», формування мережевого нелінійного мислення, людина стає все більш залученою до мережі та мережевої взаємодії, простежується мережева організація соціальної дійсності, що дозволяє говорити про становлення інформаційно-мережевої парадигми.

На наш погляд, сьогодні вже існує мережева організація соціального життя, заснована на залученні багатьох людей до мережевих спільнот, комунікативною основою яких є Інтернет. Але негативними рисами, що проявляються вже сьогодні є наступні:

- невпевненість в інформаційній безпеці особистих даних у мережі;
- право державних структур на перегляд інформації акаунтів соціальних мереж;
- «інформаційні технології створюють можливість руйнування життєвого світу людей і їх життєвих пріоритетів і цінностей, залучення свідомості людей в небезпечну для психіки віртуальну реальність» [9, 97], у той час як «інформація набуває статусу всезагальної цивілізаційної цінності, значного, життєво важливого ресурсу суспільства і держави» [3, 213].

Але, не дивлячись ні на що, популярність Інтернет зростає і багато в чому пов'язана з конвергенцією інформаційних галузей (зв'язку, інформатики, ЗМІ, електронного дозвілля) і тенденцією інтеграції засобів інформаційної, обчислювальної техніки та засобів зв'язку.

Становлення соціальних комунікаційних мереж і розширення можливостей глобальної мережі Інтернет призвело до віртуалізації життя сучасної людини. Це є наслідком загальної комп'ютеризації і розвитку сфери високих технологій, завдяки яким відбулося становлення нового типу суспільства, в якому інформація і мережі відіграють головні ролі.

Інформаційно-мережева парадигма впливає на зміну світоглядних установок сучасного соціуму, на трансформацію соціальної дійсності, сприяє розвитку всіх сфер суспільства і посилює їх синергію. Контури інформаційно-мережевої парадигми, яка формується на даному етапі розвитку наукового знання, проглядаються у зближенні природничих і соціально-гуманітарних наук, їх методологічному взаємозбагаченні, а також

у прогресі індустрії високих технологій. Але звернемося до впливу інформаційно-мережевої парадигми на людину, трансформацію її духовності.

За буденними турботами всі ми, як правило, не помічаємо, не надаємо якогось особливого значення тому, що зненацька опинилися в інформаційно-мережевому середовищі, не кажучи вже про розуміння сутності цього феномену, про його динаміку і майбутні наслідки. А причин для серйозних розмислів на цю тему є чимало.

Найперше впадає в око, що високі наукомісткі технології дедалі глибше проникають у всі сфери життєдіяльності людини і суспільства. Це передусім інформаційні технології, нанотехнології та біотехнології, що дістали загальну назву Hi-Tech. їх вирізняє з-поміж інших сучасних технологій здатність викликати ланцюгову реакцію нововведень і тим самим істотно впливати на соціокультурну сферу.

В результаті такого впливу на соціокультуру постали високі гуманітарні, а точніше – соціогуманітарні технології (Hi-Hume). Вони пов'язані не з благими намірами «олюднення» техніки і технологій, а з конкретними завданнями зміни людської природи і свідомості. По суті це управлінські технології, можливості яких сьогодні різко зросли, проте реалізуються частково і фрагментарно, тому що ні професійні співтовариства, ні відповідні норми, ідеали і цінності цієї сфери ще не сформувалися.

Сучасний гуманітарно-науковий дискурс має на меті вберегти людину від маніпуляцій. В той же час, розглядаючи технології Hi-Hume, на наш погляд, не можна зводити їх лише до маніпуляції суспільною свідомістю та свідомістю окремої людини. У свідомості людини саме поняття «маніпуляція» носить негативне значення. Але технології Hi-Hume в більшості випадків несуть істинне знання, вони є ресурсом розвитку людини, спрямовані на покращення життя людства. Тому необхідно вміти критично проаналізувати крізь призму індивідуального усвідомлення всю отриману інформацію ззовні.

Поширеним є припущення, що високі соціогуманітарні технології самі собою ціннісно нейтральні, проте вони можуть і повинні оцінюватись як позитивні чи негативні залежно від мети їхнього застосування. Така мета здебільшого пов'язана з образом бажаного майбутнього, який часто неможливо відрізнити від утопії.

За такої ситуації з новою силою постає проблема співвідношення мети і засобів. Річ у тім, що на відміну від мети засоби не бувають утопічними. І найбільше непокоїть те, що навіть у контексті високих соціогуманітарних технологій людина трактується або як природотехнічна система, наприклад, у генній інженерії, чи як соціотехнічна система в різних PR-технологіях, рекламних, політичних технологіях і так далі. Не лише тіло, а й свідомість людини перетворюються на технологічний об'єкт, який підлягає програмуванню та перепрограмуванню.

Зрозуміло, що лише гуманістичні цінності здатні стримувати і спрямовувати спонтанний розвиток високих технологій, причому не тільки Hi-Tech, а й Hi-Hume. І саме тому ці високі технології кидають виклик системі вищої освіти, адже вони вимагають формування не просто висококваліфікованих фахівців, які здатні впроваджувати у життя новітні технології, а передусім особистість, яка спроможна взяти на себе всю повноту відповідальності за науково-технічний і технологічний поступ.

Тому необхідно дати більш конкретну і чітку *аксіологічну оцінку онтологічної складової* інформаційно-мережевої парадигми, визначити її вплив саме на людину, її внутрішній світ, духовність.

Під впливом інформаційно-мережевої парадигми відбувається трансформація цінностей сучасної людини. Її аксіологічний портрет відображає всі процеси, що відбуваються у мінливому світі. «Віртуальні розваги, дозвілля у формі перегляду телевізора, відео, комп'ютерні ігри, спілкування в чатах, блукання в Інтернеті, смс-листування і т.д. – все це породило потреби і цінності нового роду. Сучасна людина «отримала небувалу свободу і можливості, багаторазово примножила швидкість і обсяг спілкування, відкрила для себе лавини інформації, реалізувала можливість керування різного роду системами, не виходячи з кімнати, дозволила собі поєднання різних видів діяльності одночасно» [5, 216]. Новий світ задає нові ціннісні орієнтири.

Людство вступило в інформаційну епоху, яка являє собою явище загальної культури людства. Культура, як набір цінностей і норм, виявилася захопленою електронним гіпертекстом, який комбінує і виражає смисли у вигляді аудіовізуальної мозаїки, здатної до розширення і стиснення. Тут мова йде про культуру реальної віртуальності, оскільки наша реальність багато в чому складається з щоденного досвіду, який ми отримуємо в межах віртуального світу.

Все частіше ставиться питання про взаємозв'язок релігії та мережі Інтернет. В католицькій церкві, в католицизмі, є абсолютно позитивне ставлення до Інтернет-ресурсів, до власне інформаційних технологій, але з тим, що вони не ставлять себе поза технологіями, тобто поза буттям людини нинішнім, сьогоднішнім. Бо інакше тоді людина буде позбавлена надії, позбавлена підтримки. Вони навпаки входять в ці технології, для того, щоб підтримати людину, зорієнтувати. Правильно зорієнтувати серед цих численних викликів, коли людина дійсно стає залежною. Банальний вислів – Інтернет-залежний. Але це не тільки в даному сенсі Інтернет-залежний, але і залежний від світу. Світоглядна залежність виникає, коли людину вводять в таке схематичне бачення природи і власного буття. Що і відбувається зараз. Людина блукає на сторінках мережі, в її теренах, забуває про час і повсякденне життя, знаходить собі місце у віртуальному світі, «своє» місце і є тим, ким хоче бути і це не залежить від її можливостей, здібностей. В мережі Інтернет можливе все.

Становлення соціальних комунікаційних мереж і розширення можливостей глобальної мережі Інтернет призвело до віртуалізації життя сучасної людини, яка не може мислити своє життя без комп'ютера, планшета, смартфона, або іншого гаджета, як засобів зв'язку у «глобальній павутині». Це є наслідком загальної комп'ютеризації і розвитку сфери високих технологій, завдяки яким відбулося становлення нового типу суспільства, в якому інформація і мережі грають головні ролі. «Суспільство Модерну, досягнувши своєї найвищої стадії, змінило принцип соціальних і економічних зв'язків, поширивши інформаційні технології на всі сфери соціальної реальності» [10, 62]. Таким чином, ми бачимо, що інформаційно-комунікаційні технології, набуваючи все більшого поширення, впливають на всі сфери людського суспільства і ведуть до їх перетворення і вдосконалення. Змінюється і сама людина, її комунікаційні стратегії та соціальні практики, вона стає законодавцем мережевого інформаційного простору і все більше вступає в мережеві комунікації – мережу Інтернет, яка сама по собі і пов'язана з нею індустрія інформаційних технологій є своєрідним ключем до постмодерністського соціуму. В «постіндустріальну епоху і Інтернет і індустрія інформаційних технологій стрімко входять практично в усі сфери людської діяльності і органічно доповнюють їх, від приватного життя до державного управління» [8, 228–229]. Сучасність характеризується зростанням ролі інформації в суспільному розвитку. Зростає і роль знання в суспільстві. Але «інформація, яка циркулює в суспільстві, перетворюється на знання в тому випадку, якщо вона сприймається, селекціонується, аналізується і зберігається суб'єктом і може використовуватися ним у практичній цілеспрямованій діяльності» [7, 41]. Для отримання знань та їх збереження необхідні новітні способи для цього, тому ми все частіше звертаємося до високих технологій. Останнім часом активно ведуться розробки у галузі штучного інтелекту і постає питання про створення E- homo «електронної людини», тобто симбіозу людини і високих технологій» [4, 82] – людини, здатної користуватися без зусиль всіма надбаннями цивілізації. Люди отримують можливість модернізувати свої тіла, замінювати органи і тканини більш досконалішими. Постлюдський розум і штучний інтелект вийдуть на рівень надрозуму, який якісно перевершує рівень людини.

З появою мережі поширення інформації в Інтернет-середовищі змінилося. Змінилися роль, місце, значення людини у комунікаційному просторі та у світі взагалі. Людина стала більше споживачем інформації, ніж її творцем. Суспільство почало характеризуватися як споживацьке. Воно має свої віртуальні виміри, які визначаються включеністю людини до кіберпростору, поширенням мереж та їх впливом на людину і суспільство. Важливого значення дістають інформатизація та комп'ютеризація.

Людина – це індивід, який може існувати в нестійкому комунікативному середовищі, постійно утворюючи адекватні форми самореалізації. Тому, як вважають С. В. Кувшинов і О. І. Ярославцева,

«найбільш популярними стануть ті сервіси, які будуть сприяти навчанню і самонавчанню, особливо актуальному в сучасній ситуації розширених освітніх комунікацій, дистанційного використання навчальної та наукової інформації» [6, 137]. Інтернет наблизив інформацію безпосередньо до користувача, значно збільшивши доступ до неї в будь-який зручний час, тому пріоритетним напрямом у розвитку інформаційних ресурсів є створення електронних бібліотек. Постало питання про становлення електронних медичних реєстратур – це крок на шляху до вирішення проблем, пов'язаних з низкою організаційних питань у роботі медпрацівників.

Людина все частіше стає учасником «віртуальної комунікації» (за допомогою Інтернету та новітніх засобів зв'язку), яка є породженням епохи глобальної інформатизації сучасного суспільства. Інтернет в даному випадку набуває значення мережевого соціуму – група людей, взаємодія яких протікає в основному в комп'ютерних мережах. Сама «віртуальність» стає «словом-маскою для позначення як би уявної дійсності» [1, 98]. Людина тікає від реальних проблем і переноситься в сприятливий для неї світ віртуальності, стає вже частиною соціальної віртуальної реальності. Все частіше проявляється «тенденція формування паралельної соціальності, соціальності віртуальної, за типом інтернет-журналів, блогів, форумів, соціальних мереж» [10, 68]. Зараз будь-який користувач мережі може створити власний веб-сайт (web-site), розмістити на ньому багато цікавої (розважальної або наукової) інформації і спілкуватися з усіма, хто зацікавився. На форумах і блогах обговорюються різноманітні теми, де кожен може викласти свою точку зору з того чи іншого питання. У мережі з'являється все більша кількість об'єднань та мережевих спільнот. Одним з них є «Філософський штурм» – соціальне об'єднання філософів, де кожен може виступити і зайняти певне місце в соціальній реальності, але вже віртуальній.

Отже, постає питання про духовність в сучасному світі, чи не змінюється вона завдяки активному впливові мереж на свідомість, самосвідомість людини. Якщо мова йде про зміну цінностей сучасної людини, про активний вплив на свідомість, трансформацію тілесності, то не можна не говорити і про зміну духовності. Можливо, це нова духовність, яка притаманні тільки користувачам мережі, активним учасникам віртуальної реальності, яка стає реальнішою, ніж реальна реальність. Цілком можливо, що ми на порозі якоїсь нової духовності. І можливо, в майбутньому, коли людина, яка не володіє соціальними мережами, не входить до мережі Інтернет та до мережевих співтовариств, існуватиме – скажуть, що вона бездуховна, вона не та. Тобто тут виникає багато питань. І, звичайно, однозначних відповідей бути не може.

ЛІТЕРАТУРА

1. Батов В. И. Виртуальная коммуникация как феномен культуры / В. И. Батов, В. В. Муромцев, А. В. Муромцева // Философские науки. – 2008. – № 7. – С. 98–107.

2. Горлинський В. В. Філософія безпеки і сталого людського розвитку: ціннісний вимір : [монографія] / В. В. Горлинський. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2011. – 378 с.
3. Интеллект и информационные технологии // Человек. – 2009. – № 1. – С. 79–91.
4. Информационная эпоха: вызовы человеку / под ред. И. Ю. Алексеевой, А. Ю. Сидорова. – М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2010. – 335 с.
5. Кувшинов С. В. Человек в оцифрованном мире / С. В. Кувшинов, Е. И. Ярославцева // Философские науки. – 2009. – № 6. – С. 120–138.
6. Мартинюк С. Є. Генезис інформаційної цивілізації : [монографія] / С.Є. Мартинюк. – Запоріжжя : Просвіта, 2002. – 192 с.
7. Соболев О. Н. Гуманитарно-информационные трансформации постмодернистского века / О. Н. Соболев // Наука и образование: современные трансформации: Монография / Ин-т философии им. Г.С. Сковороды НАН Украины. – К. : ПАРАПАН, 2008. – С. 207–250.
8. Сохань Л. В. Глобальні ризики сучасного світу: гуманістична парадигма соціокультурної рефлексії / Л. В. Сохань // Практична філософія. – 2003. – № 3. – С. 94–98.
9. Уханов Е. В. Идентичность в сетевых коммуникациях / Е. В. Уханов // Философские науки. – 2009. – № 10. – С. 59–71.

РЕЗЮМЕ

Т. А. Кравченко. Аксиологический аспект информационно-сетевой парадигмы.

В статье раскрыты ключевые особенности, принципы и причины становления информационно-сетевой парадигмы в эпоху высоких наукоемких технологий. Показано ее роль в развитии современного постиндустриального общества. Доказано, что информационно-сетевая парадигма активно влияет на все сферы общества, приводя к их конвергенции, и способствует его переходу в состояние информационно- сетевого общества. Особый акцент сделан на раскрытии аксиологических измерений информационно-сетевой парадигмы, ее влияния на жизненный мир человека. Поставлен вопрос о возникновении нового типа духовности.

Ключевые слова: *информационно-сетевая парадигма, постиндустриальное общество, информационно-сетевое общество, виртуальная реальность, сеть Интернет, аксиология, духовность.*

SUMMARY

T. O. Kravchenko. The Axiological Aspect of Information-network Paradigm.

The main features, principles and causes of information-networking paradigm in the age of high knowledge-intensive technologies are revealed in the article. Its role in the development of modern industrial society is shown. It is

proved that the information-network paradigm has an active influence on all areas of society, leads to their convergence, and promotes its transition to a state of information-network society. Special accent is done on the disclosure of axiological dimensions of the information-network paradigm and its impact on human life. It was put a question about the rise of a new type of spirituality.

Key words: *information-network paradigm, postindustrial society, information-network society, virtual reality, Internet, axiology, spirituality.*

УДК 004.946

Л. О. Рідченко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглядається значення комп'ютерної віртуальної реальності, в якій приділяється важлива роль інформаційних технологій у розвитку складних нелінійних систем. Досліджуються проблеми людини в кіберпросторі, який виступає можливою просторовою характеристикою комп'ютерної віртуальної реальності. Аналізуються основні аспекти, що впливають на користувача при взаємодії з медіапростором. Показано, що віртуальна комунікація існує паралельно соціальній комунікації та відкриває для людини нові можливості віртуальної реальності створеної за допомогою комп'ютера.

Ключові слова: *комп'ютерна віртуальна реальність, кіберпростір, медіапростір, комунікація, нелінійність.*

Комп'ютерні віртуальні технології займають важливе місце в життєдіяльності людини, стали, в більшості випадків, невід'ємною його частиною. Дана стаття присвячена аналізу комп'ютерної віртуальної реальності, створення якої завдячує прагненням людини за допомогою гри і ілюзії створити цілісний образ світу, який би замінив реальний світ в його духовному існуванні.

Важливе значення в дослідженні комп'ютерних віртуальних технологій відіграють поняття «кіберпростору», «медіапростіру» та «фізичного світу». Якщо поглянути хронологічно то поняття «медіапростору» з'явилося дещо пізніше ніж комутаційний та інформаційний простори. Але все ж таки встигло посісти важливе місце в комп'ютерній віртуальній реальності та нелінійній методології. При цьому виникає необхідність розгляду концепту «медіапростору» в межах самоорганізованої системи. Звичайно, у низці